

Tehlikedeki Avukatlar Günü, 24 Ocak 2023

13. Yıl - AFGANİSTAN

A. Giriş:

Uluslararası Tehlikedeki Avukatlar Günü, 2010 yılından bu yana 24 Ocak tarihinde dünyanın dört bir yanındaki şehirlerde, ülkelerde ve kıtalarda örgütlenmektedir.

24 Ocak 1977 tarihinde dört avukat ve bir iş arkadaşları Madrid'de bulunan Calle Atocha 55 adresinde öldürülmüştür. Bugün için 24 Ocak tarihinin seçilmesi Atocha Katliamı olarak bilinen bu katliamdan ileri gelmektedir.

Bu söz konusu uluslararası gün, her yıl ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve barolardan oluşan bir ağ olan Tehlikedeki Avukatlar Koalisyonu tarafından düzenlenmektedir.

Tehlikedeki Avukatlar Günü'nün amacı, hükümet yetkililerinin, uluslararası kurumların, sivil toplumun, medyanın ve kamuoyunun dikkatini belirlenmiş odak ülkedeki avukatların içinde bulunduğu kötü duruma çekmek ve o ülkedeki avukatların mesleklerini icra ederken karşılaştıkları tehditler konusunda farkındalık yaratmaktır.

Önceki yıllarda Tehlikedeki Avukatlar Günü Kolombiya (2022 ve 2014), Azerbaycan (2021), Pakistan (2020), Türkiye (2019 ve 2012), Mısır (2018), Çin (2017), Honduras (2016), Filipinler (2015), Bask Ülkesi / İspanya (2013) ve İran'a (2010) odaklanmıştır.

Uluslararası Tehlikedeki Avukatlar Günü bu yıl ise Afganistan'a odaklanıyor. Aşağıda ayrıntıları ile aktarıldığı üzere, bugün Afgan avukatların karşı karşıya olduğu durum son derece vahimdir. Bu rapor ilk olarak Birleşmiş Milletler Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeleri'ni vurgulayarak yürürlükteki yasal çerçeveyi ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. Rapor daha sonra Afganistan'daki adalet sistemi ve baronun durumunu anlatmaktadır. Daha sonra, risk altındaki bazı kişilerin profilleri aracılığıyla avukatların ve hukuk profesyonellerinin durumunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Afgan avukatlardan gelen yardım çağrıları noktasında diğer devletlerin sorumluluklarının altını çizmektedir. Son olarak rapor, Afganistan'da ve dünyanın başka yerlerinde Afgan avukatların durumunun iyileştirilmesi için talep ve tavsiyelerde bulunmaktadır.¹

¹Uluslararası Tehlikedeki Avukatlar Günü'nün adından da anlaşılacağı üzere, her yıl düzenlenen bu etkinlik tarihsel olarak yalnızca avukatların durumuna odaklanmaktadır. Ancak Afganistan'da hüküm süren kendine özgü koşullar ışığında, bu yılki raporda Afgan avukatların karşılaştığı risk ve zorluklarla genel olarak aynı şekilde karşılaşan ve bazı açılardan daha da büyük risk altında olan Afgan savcı ve hakimlere de atıfta bulunmaktadır.

B. Uygulanabilir Yasal Çerçeve

Uluslararası hukuk, avukatların toplumlarda oynadığı özgün rolü açıkça kabul eder. Avukatlar herkes için adaletin koruyucusu olarak görev yaptıklarından, uluslararası hukuk avukatlara özel koruma sağlar.²

Örneğin, Birleşmiş Milletler Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler, "avukatlar(ın) görevlerini icra etmeleri nedeniyle müvekkilleriyle veya müvekkillerinin davalarıyla"³ özdeşleştirilemeyeceğini öngörmektedir. Başka bir deyişle, müvekkillerin tutum ve fiilleri avukatlarına atfedilemez. BM Temel İlkeleri'ne göre ayrıca hükümetler avukatların mesleki faaliyetlerini hiçbir baskı, engelleme, taciz veya uygunsuz müdahale olmaksızın yerine getirebilmelerini sağlamak ile yükümlüdür.⁴ Buna ek olarak, avukatların görevlerini yerine getirmeleri sonucunda güvenliklerinin tehdit altında olduğu durumlarda, BM Temel İlkeleri avukatların yetkililer tarafından gerekenlerin yapılarak korunması gerektiğini de belirtmektedir.⁵ Ayrıca, BM Temel İlkeleri avukatlık ruhsatında cinsiyet, etnik köken, din ve "siyasi veya diğer görüşler" gibi kriterlere dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır.⁶ Ve yine BM Temel İlkeleri hükümetlerin "kendi topraklarında yaşayan herkesin avukata erişiminin [sağlanmasını]" temin etmelerini öngörmektedir.⁷

²Genel içerik için bkz: Birleşmiş Milletler Avukatların Rolüne ilişkin Temel Prensipler (7 Eylül 1990), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-role-lawyers>; Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığına ilişkin Temel Prensipler (6 Eylül 1985), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-independence-judiciary>; Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne İlişkin Rehber (7 Eylül 1990), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/guidelines-role-prosecutors>; Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplumsal Organların Hak ve Sorumluluklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirgesi (9 Aralık 1998) ("BM Hak Savucularının Korunması Deklerasyonu"), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>.

Tabii oldukları özel hak ve korumalara ek olarak, avukatlar da - tüm insanlar gibi - İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde belirtilen haklara sahiptir. Bakınız İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si (10 Aralık 1948), <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/english>. Evrensel Beyanname uyarınca, tüm insanlar hem hukuki hem de cezai konularda "adil ve aleni yargılanma" hakkına sahiptir (Madde 10); bu da bir avukata, bağımsız bir hukuk mesleğine ve bağımsız bir yargıya erişimi gerektirir. Evrensel Beyanname ayrıca herkesin "düşünce ve ifade özgürlüğü" (Madde 19) ve "toplama ve dernek kurma özgürlüğü" (Madde 20) haklarını da tanımaktadır. Ayrıca, Evrensel Bildirge "çalışma hakkı [ve] işini özgürce seçme hakkı" (Madde 23(1)) ile "kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkı" nı (Madde 25(1)) ortaya koymaktadır. Ayrıca, Evrensel Beyanname "herkesin kendi ülkesi de dahil olmak üzere herhangi bir ülkeyi terk etme hakkına sahip olduğunu" belirtmektedir (Madde 13(2)). Son olarak, sayılan haklarla ilgili olarak, Evrensel Bildirge, diğerlerinin yanı sıra, "cinsiyet, . . . din, siyasi veya diğer görüşler, [ve] ulusal veya sosyal köken" temelinde ayrımcılığı açıkça yasaklamaktadır (Madde 2). Afgan avukatların içinde bulunduğu durum, diğerlerinin yanı sıra bu temel hakların her birini ilgilendirmektedir.

³Bkz BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 18.

⁴Bkz BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 16.

⁵Bkz BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 17.

⁶Bkz BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 10.

⁷Bkz BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 2.

BM Temel İlkeleri, baroların "baro üyelerini zulümden ve uygunsuz kısıtlama ve ihlallerden koruyarak" taşıdıkları "hayati rolü" açıkça kabul etmektedir.⁸ BM Temel İlkeleri ayrıca avukatların "ifade, inanç, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü"⁹ haklarının altını çizmekte ve baroların "işlevlerini dış müdahale olmaksızın yerine getirmelerine" izin verilmesi gerektiğini özellikle belirtmektedir.¹⁰

Tüm avukatlar için olduğu üzere, Afganistan'daki avukatlar da bu hak ve güvencelere sahiptir.

C. Afganistan'daki Adalet Sistemine ve Baroya İlişkin Genel Bakış

2001 yılına gelindiğinde, onlarca yıl süren savaş ve diğer çatışmalar Afganistan'ın altyapısını tahrip etmişti. Hukuk ve yargı sistemleri de bu tahribata bağışık değildi. Ancak Taliban rejiminin Kasım 2001'de düşmesinin ardından, personel sayısını da arttırarak ve mahkemeler ve hukuk mesleğini de içeren bir şekilde Afgan hükümetinin yeniden inşası, reformu ve modernizasyonu kapsamında birçok program hayata geçirildi.¹¹

2001 yılından önce hukuk, yargıç ve jüri, molla olarak bilinen dini temelli tekil bir kişiden ibaretti.¹² Taliban'ın düşüşünün ardından uygulanan yeni sistem, hukuku dinden (şeriat) ayırmış ve yargıyı ruhandan ya da aşiret meclisinden (şuradan)[tribal jerga], yani ihtiyar heyetinin yaptığı yargılamalardan ayırmıştır.

Afganistan Bağımsız Barolar Birliği ("AIBA") Afganistan Avukatlık Kanunu kapsamında 2008 yılında kurulmuştur.6.000'den fazla üyesiyle (yaklaşık 1.500 kadın üye dahil) AIBA, avukatların ruhsatlandırılmasını ve düzenlenmesini denetlemiş, hukuk mesleğinde mükemmelliği ve fırsat eşitliğini teşvik etmiş, geleceğin avukatlarını eğitmiş ve hukukun üstünlüğü ve sosyal adaleti önclemiştir. AIBA, temel hakları, adil yargılamayı, yargı

⁸BkzBM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, Önsöz

⁹BkzBM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke23.

¹⁰BkzBM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 24(1).

¹¹*Sıfıra Dönüş: Afgan Hukuk ve Yargı Sistemi Taliban Rejimi Altında Nasıl Çöküyor (Jurist, 7 Mart 2022) (Taliban'ın Ağustos 2021'de yönetimi ele geçirmesinden önceki yirmi yıl içinde "uluslararası toplum ve ABD'nin Afgan hukuk ve yargı sistemini yeniden inşa etmek ve hukukun üstünlüğü ile yönetimi iyileştirmek için milyarlarca dolar harcadığını" bildirmektedir),* <https://www.jurist.org/commentary/2022/03/mahir-hazim-afghan-legal-judicial-system-collapsing-taliban-regime/>; Kısasa kısas adaleti Afgan mahkemelerine geri dönüyor (France 24/Agence France-Presse, 21 Aralık 2022) (Taliban'ın 2001'de devrilmesinden sonra "İslami ve laik hukukun bir arada uygulandığı, nitelikli savcı, savunma avukatı ve yargıçlardan oluşan yeni bir yargı sistemi kurmak için milyonlarca dolar harcadığını" açıklıyor), <https://www.france24.com/en/live-news/20221221-eye-for-an-eye-sharia-justice-returns-to-afghan-courts>.

¹²Bkz, örn, Yargıç, Jüri ve İnfazcı: Taliban Afganistan'ın Adalet Sistemini Kontrol Altına Aldı (RadioFreeEurope/RadioLiberty, 1 Aralık 2021) (1996'dan 2001'e kadar Afganistan'ı acımasızca yöneten Taliban mahkemelerinin, Hanefi hukuk ekolü altında Şeriat hukukunun kabile yorumlarını kullanarak aşırı kamusal cezalar öngördüğünü bildiriyor), <https://www.rferl.org/a/taliban-afghanistan-justice-system/31588972.html>.

bağımsızlığını, hukukun üstünlüğünü ve demokratik değerleri savunan bağımsız bir kurum olarak varlık göstermiştir. Kuruluşundan bu yana, kültürel, sosyal ve ekonomik kısıtlamalara rağmen, AIBA kadın savunma avukatlarının rolünü teşvik edebilmiş ve sosyal adalet alanında, özellikle de kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet vakalarında mağdurların haklarının korunması için savunuculuk yapmıştır.¹³

Adalet sisteminde 2001 sonrasında yapılan reformlar (ilk kez) 270'in üzerinde kadın hakim de dahil olmak üzere nitelikli, bağımsız bir yargı sisteminin geliştirilmesini de kapsamaktadır.

Benzer şekilde savcılara da kapsamlı eğitimler verilmiştir. Savcıların kadroları da yaklaşık 400 kadını içerecek şekilde çeşitlendirilmiştir.¹⁴

Ağustos 2021'de Afgan hükümetinin düşmesi, yirmi yıllık ilerlemeyi neredeyse bir gecede silmiştir. Ülkenin tüm yargı sistemi esasen çökmüştür. Afganistan'ın 2004 Anayasası da dahil olmak üzere Ağustos 2021 itibarıyla yazılı hukuk düzenlemelerinin tamamı yürürlükten kalkmıştır. Bugün şeriat hükümleri uygulanmaktadır ve de facto hükümet tarafından ilan edilen yönergelerin büyük çoğunluğu basın ve ifade özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, özel hayatın gizliliği de dahil temel insan hakları üzerinde kısıtlama getirmektedir.¹⁵Yanı sıra yaklaşık 2000 kadar yargıç yeni rejim tarafından ihraç edilmiştir. Taliban tarafından atanan

¹³Afgan Bağımsız Barolar Birliği (AIBA) Hakkında Önemli Bilgiler, '733-Afghan-Independent-Bar-Association.Pdf,<https://krim.dk/kommenteret-lovsamling/straffesager/straffepoces/733-afghan-independent-bar-association.pdf>; ayrıca bakınız New York Şehri Barolar Birliği'nin Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin Taliban Tarafından Ele Geçirilmesine İlişkin Açıklaması (New York Şehri Barolar Birliği, 6 Mayıs 2022) (ve burada atıfta bulunulan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/member-and-career-services/committees/reports-listing/reports/detail/taliban-takeover-of-afghanistan-independent-bar-association>; Taliban'ın 'Adaletsizliği'; Kadın Avukatlar ve Hakimler Yemek İçin Dilenmeye Zorlanıyor (Khaama Press Haber Ajansı, 24 Kasım 2022)<https://www.khaama.com/talibans-injustice-women-lawyers-and-judges-forced-to-beg-for-food-47885/>.

¹⁴See, e.g., Training and Transition for Afghanistan's Justice Professionals (International Development Law Organization ("IDLO"), 2020) (IDLO'nun 2013 yılında başlatılan ve "Afganistan'da uygulanan en büyük ve en kapsamlı ceza adaleti eğitim programlarından biri" olan ve "Afganistan'ın 34 vilayetinin tamamında 9.000'den fazla katılımcıya yaklaşık 400 hukuki eğitim kursu" ve "yaklaşık 2.300 hukuk uzmanına 23.000 saatten fazla bire bir koçluk" sağlayan Adalet Eğitimi Geçiş Programı hakkında rapor),

<https://www.idlo.int/fr/news/highlights/training-and-transition-afghanistans-justice-professionals>; Afghan Bir Zamanlar Taciz Davalarını Yürüten Kadınlar Şimdi Hayatlarından Korkuyor (New York Times, 22 Ekim 2021) (Ağustos 2021'de Taliban'ın yönetimi ele geçirmesinden önce Afgan mahkemelerinde 270'ten fazla kadın hakimin görev yaptığını bildiriyor),<https://www.nytimes.com/2021/10/21/world/asia/afghan-judges-women-taliban.html>; Kabil'de 2 Afgan kadın yargıca silahlı saldırı (Voice of America News, 17 Ocak 2021) (Ocak 2021 itibarıyla Afganistan'da yaklaşık 400 kadın savcı olduğunu bildiriyor), <https://www.voanews.com/a/south-central-asia-gunmen-assassinate-2-female-afghan-judges-kabul/6200838.html>.

Şu anda Afganistan'da yaklaşık 55 kadın yargıç görev yapmaktadır. Koalisyonun dosyasındaki bilgilere bakınız.

¹⁵UNAMA, Afganistan'da İnsan Hakları: 15 Ağustos - 15 Haziran 2022(BM Afganistan Yardım Misyonu, 20 Temmuz 2022), p. 40, <https://afghanistan.un.org/en/191313-human-rights-afghanistan-15-august-2021-15-june-2022>; see also, e.g., Afgan mahkemelerinde kısasa kısas adaleti geri döndü (France 24/Agence France-Presse, 21 Dec. 2022), <https://www.france24.com/en/live-news/20221221-eye-for-an-eye-sharia-justice-returns-to-afghan-courts>.

yeni yargıçların çoğunun laik hukuk kurumlarından ziyade dini kurumlardan mezun oldukları bildirilmektedir.¹⁶

Ağustos 2021'de iktidar el değiştirmeden önceki Afgan hükümeti döneminde görev yapan hakim ve savcılarının yanı sıra Afgan avukatlar da hem Taliban'ın hem de Taliban'ın iktidara gelmesiyle birlikte ülke genelindeki cezaevlerinin kapılarını açarak serbest bıraktığı binlerce hüküm giymiş suçlunun potansiyel misillemesiyle karşı karşıya.¹⁷Taliban üyeleri, [önceki] mahkumiyetlerinden eski savunma avukatlarını, hakimleri veya savcılarını sorumlu tutmaktadır.

¹⁶UNAMA, Afganistan'da İnsan Hakları: 15 Ağustos - 15 Haziran 2022 (BM Afganistan Yardım Misyonu, 20 Temmuz 2022), p. 35, <https://afghanistan.un.org/en/191313-human-rights-afghanistan-15-august-2021-15-june-2022>; *see also* Sıfır Noktasına Dönüş: Taliban rejimi altında Afganistan'da yasal sistem nasıl çöktü? (Jurist, 7 Mart 2022) (Taliban eliyle yaklaşık 2000 yargıçın ihracı bildiriliyor), <https://www.jurist.org/commentary/2022/03/mahir-hazim-afghan-legal-judicial-system-collapsing-taliban-regime/>; Afganistan'da Yargının Çöküşü: 2.000'den Fazla Savcı Kovuldu (Afganistan International, 18 Temmuz 2022) (Taliban'ın Afganistan genelinde 2.000-2.500 savcıyı kovduğunu bildiriyor), <https://www.afintl.com/en/202207185576>.

¹⁷Taliban'ın Ağustos 2021'de iktidara gelmesiyle birlikte Afganistan genelindeki cezaevlerinden mahkûmları serbest bırakması hakkında bkz. örneğin, İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin 2021 Ülke Raporları: Afganistan, s. 9 (ABD Dışişleri Bakanlığı, 12 Nisan 2022) (diğerlerinin yanı sıra rapor: "Taliban Temmuz ayında [2021] vilayetin başkentine girdiğinde düzinelerce mahkum Bağdis merkez hapisanesinden kaçtı. Taliban'ın mahkûmların kaçışını kolaylaştırmak için cezaevi çalışanlarına para ödediği bildirildi. Taliban Temmuz ve Ağustos aylarında yönetimi ele geçirmeden önce tahminen 5.000 Taliban militanı eyalet başkentlerinde hapsedilmişti ve bunların tamamı 15 Ağustos'a kadar serbest bırakıldı. Taliban kendi hapisteki savaşıçılarının yanı sıra Parwan ve Pul-e-Charkhi gibi hapisanelerden aralarında İŞİD-K ve El Kaide üyelerinin de bulunduğu binlerce kişiyi daha serbest bıraktı"), https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/313615_AFGHANISTAN-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf.

Ağustos 2021'de Afganistan'ın ele geçirilmesinden önce de Afgan hukukçular Taliban ve diğer isyancı güçler tarafından sık sık suikasta hedef oluyordu. Bkz. örneğin, New York Şehri Barosu'nun Afganistan'da Savcılara, Hakimlere ve Mahkeme Personeline Yönelik Devam Eden Suikastları Kınayan Açıklaması (New York Şehri Barosu, 7 Nisan 2020) (ve orada atıfta bulunulan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/media-listing/media/detail/city-bar-condemns-assassinations-of-prosecutors-judges-and-court-staff-in-afghanistan>. Özellikle Ocak 2021'in sonlarında meydana gelen küstah bir saldırıda, iki Afgan kadın yargıç, Afgan Yüksek Mahkemesi'ndeki işlerine giderken Kabil sokaklarında güpegündüz soğukkanlılıkla öldürüldü. Saldırıda üçüncü bir kadın yargıç ve şoförleri de yaralandı. Bkz. örneğin, Silahlı Saldırganlar Kabil'de 2 Kadın Afgan Yargıca Suikast Düzenledi (Voice of America News, 17 Jan. 2021), https://www.voanews.com/a/south-central-asia_gunmen-assassinate-2-female-afghan-judges-kabul/6200838.html; Aynı konudaki bir başka haber için (The Guardian, 17 Jan. 2021), <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/17/two-female-judges-shot-dead-in-kabul-as-wave-of-killings-continues>; Afganistan Çatışması: İki kadın yargıç Kabil'de vurularak öldürüldü (Avustralya Kadın Yargıçlar Derneği, 17 Ağustos 2021) (suikasta kurban giden kadın yargıçların kimliği Fazia Herawi ve Qadria Yashini olarak bildirilmiştir), <https://www.aawj.org/afghanistan-conflict-two-women-judges-shot-dead-in-kabul/>; ayrıca bkz. *örn.*, Afgan yargıç Celalabad'da öldürüldü, bir ay içinde üçüncü mahkeme yetkilisi (Al Jazeera, 3 Şubat 2021) (3 Şubat 2021'de Celalabad'da Yargıç Hafizullah'a düzenlenen suikast hakkında haber), <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/3/afghan-judge-shot-dead-in-jalalabad-ambush>; Afganistan'dan Ayrılmak (Judicature International, Sonbahar/Kış 2021-2022) (Ağustos 2021'in başlarında, iki kişinin yargıç olduğunun anlaşılması üzerine Taliban tarafından öldürüldüğünü belirtmektedir), <https://judicature.duke.edu/articles/leaving-afghanistan/>.

Daha önceki bir yüksek profilli olayda, Şubat 2017'de Yüksek Mahkeme'ye düzenlenen ve yargı personelini taşıyan bir otobüsü hedef alan bombalı intihar saldırısında en az 20 kişi ölmüş ve 41 kişi yaralanmıştı. Saldırı, katliamı en üst düzeye çıkarmak için mesai bitimine denk getirilmişti. Bkz. örneğin, Afganistan: BM Kabil'de Yüksek Mahkeme yakınlarında meydana gelen ölümcül intihar saldırısını kınadı (UN News, 7 Şubat 2017), <https://news.un.org/en/story/2017/02/551052>; Afganistan'daki yüksek mahkemede meydana gelen intihar saldırısında onlarca kişi öldü (The Guardian, 7 Şubat. 2017), <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/07/dozens-killed-in-suicide-blast-at-afghanistans-supreme-court>.

Ayrıca Taliban üyeleri, daha önce Taliban üyelerinin mahkum edildiği davalarda mağdurları temsil ettikleri için avukatları, özellikle de kadın avukatları hedef almaktadır. Avukatlar, başta kadınlar olmak üzere vatandaşların adalete erişimini sağlamak ve temel hak ve özgürlüklerini korumak suretiyle hukukun üstünlüğünü korumak için geçmişte gösterdikleri çabalar nedeniyle de facto otoritelerin zulmüne uğramaktadır. Kendilerinin ve ailelerinin hayatları ciddi tehlike altında olan çok sayıda Afgan hakim ve savcı ile avukat – kadın ya da erkek- ya ülkeden kaçmak ya da saklanmak zorunda kaldılar.¹⁸

22 Kasım 2021'de Taliban Adalet Bakanlığı, avukatlara ruhsat verme yetkisi de dâhil olmak üzere AIBA'yı bağımsızlığından mahrum bırakan bir kararname yayımladı.¹⁹ Kararnamenin yayınlanmasından bir gün sonra Taliban güçleri AIBA'nın Kabil'deki merkezine baskın düzenleyerek Birlik çalışanlarını ve üyelerini şiddet uygulamakla tehdit etti ve binayı terk etmelerini emretti. Taliban, AIBA'nın 2.500'den fazla avukat ve avukat olmayan çalışanı hakkındaki verileri içeren veri tabanlarına erişim sağladı. Bu kayıtlarda avukatların kimlik bilgileri, aile üyelerinin isimleri, ev adresleri ve telefon numaralarının yanı sıra, savcı ve hakimlere, bakılan davalara ve avukatların hükümet ve uluslararası kuruluşlarla bağlantılarına

¹⁸Meslekleri nedeniyle, Ağustos 2021'de göreve başlayan kadın ya da erkek tüm hakim ve savcılar Taliban'ın ve Taliban'ın serbest bıraktığı hapisane mahkumlarının hedefindedir. Ancak kadın hakim ve kadın savcılarının cinsiyetleri onları iki kat daha fazla risk altına sokmakta ve erkek meslektaşlarına göre daha büyük bir tehlikeye karşı karşıya bırakmaktadır. Bu kadınların yaptığı gibi, bir kadının bir erkeği yargılaması Taliban'ın nefret ettiği bir şeydir. Bakınız, örneğin, BM Yüksek Komiserliği'nin Afganistan raporuna ilişkin interaktif diyalog (BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 7 Mart 2022) (BM Yüksek Komiseri'nin "Afgan hakim, savcı ve avukatların, özellikle de kadın hukukçuların güvenliğinin özellikle de kadın hukukçuların" güvenliğinin "ciddi bir endişe" konusu olduğunu belirtmektedir), <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/03/interactive-dialogue-high-commissioners-report-afghanistan>; İnsan Hakları Konseyi Afganistan'daki kadın ve kız çocuklarının insan hakları konusunda acil bir tartışma yürütüyor. (Office of the U.N. High Commissioner for Human Rights, 1 Temmuz 2022) (BM Yüksek Komiseri'nin özellikle "kadınlara ... hakimlere, avukatlara ve savcılara yönelik saldırılara" atıfta bulunduğunu aktarmaktadır), <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/07/human-rights-council-holds-urgent-debate-human-rights-women-and-girls>; Tweet (BM Yargıç ve Avukat Bağımsızlığı Özel Raportörünün tweeti, 15 Ağustos. 2021 12:53 PM) ("kadın yargıçların Taliban'ın kadınların yapmasını veya olmasını istemediği şeyleri temsil ettiğini"

belirtiyor), <https://twitter.com/UNIndepJudges/status/1426950094771802115>

Afganistan'dan Ayrılmak (Judicature International, Sonbahar/Kış 2021-2022) (genel olarak yargıçlar Taliban tarafından risk altında olsa da, kadın yargıçların daha da büyük risk altında olduğunu çünkü "Taliban'ın kadın yargıçların ... İslam tarafından yasaklandığına inandığını" açıklamaktadır. İslam tarafından yasaklandığına inanıyor"), <https://judicature.duke.edu/articles/leaving-afghanistan/>; Bir Zamanlar Taciz Davalarını Yürüten Afgan Kadınlar Şimdi Hayatlarından Korkuyor (New York Times, 22 Ekim 2021) (Uluslararası Kadın Yargıçlar Birliği Başkanı'ndan alıntı: "Kadınların erkekleri yargılaması Taliban'ın hoşuna gitmiyor"), <https://www.nytimes.com/2021/10/21/world/asia/afghan-judges-women-taliban.html>.

¹⁹UNAMA, Afganistan'da İnsan Hakları: 15 Ağustos - 15 Haziran 2022 (BM Afganistan Yardım Misyonu, 20 Temmuz 2022), p. 35, <https://afghanistan.un.org/en/191313-human-rights-afghanistan-15-august-2021-15-june-2022>; New York Şehri Barolar Birliği'nin Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin Taliban Tarafından Ele Geçirilmesine İlişkin Açıklaması (New York Şehri Barolar Birliği, 6 Mayıs 2022) (ve burada atıfta bulunulan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/member-and-career-services/committees/reports-listing/reports/detail/taliban-takeover-of-afghanistan-independent-bar-association>; 2021 İnsan Hakları Uygulamaları Ülke Raporları: Afganistan, s. 17 (ABD Dışişleri Bakanlığı, 12 Nisan 2022), https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/313615_AFGHANISTAN-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf.

ilişkin bilgiler de yer alıyordu. Taliban ayrıca AIBA'nın banka hesaplarının ve fonlarının kontrolünü de ele geçirdi. O tarihten bu yana AIBA ülkedeki faaliyetlerini durdurmak zorunda kaldı ve *de facto* Taliban Adalet Bakanlığı'nın kontrolü altına girdi.

Taliban, ele geçirdiği veri tabanlarından elde ettiği bilgileri kullanarak, daha önce "hassas" davalarda (örneğin, kadın hakları da dahil olmak üzere insan haklarının savunulmasını içeren davalar ve diğer benzer konular) çalışmış olan avukatları hedef aldı.

AIBA'nın verilerine göre kurumun tasfiyesinden bu yana 7 avukat öldürüldü ve 146 avukat soruşturma geçirdi yahut tutuklandı. Birçok avukat ise aileleri ile birlikte *de facto* yetkililerden kaçabilmek için ya ülkeyi terk etmek ya da saklanarak yaşamak zorunda kaldılar. 22 Kasım 2021 tarihli kararname aynı zamanda mahkemelerde sadece Taliban rejimi tarafından onaylanmış avukatların temsil yetkisi olacağını düzenlemekte. Bu nedenle, daha önce AIBA tarafından tescillenmiş avukatlar *de facto* Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen bir dizi kriteri yerine getirerek yeni bir ruhsat almak zorundalar. Pratikte ise avukatlar geçmişteki faaliyetleri ve Şeriat prensiplerine ilişkin yaklaşımları esas alınarak değerlendirilmeye tabi tutulmaktalar. Geçmişte insan hakları alanında çalışan yahut uluslararası organizasyonlarla ilişkisi olan avukatların ruhsat başvuruları otomatik olarak rededilmekte ve bu kişiler artık avukatlık yapamamaktalar. Taliban iktidarı ele geçirmeden önce AIBA üyelerinin % 25'ini kadınlar oluşturmasına rağmen şuana kadar Taliban rejimi sadece erkeklere ruhsat verdi. Sonuç olarak, öncesinde yasal gereklere uygun bir şekilde AIBA üyesi olan avukatların önemli bir kısmının bugün mesleklerini icra etmeleri yasaklanmış durumda ve bir gelecek planından yoksunlar.

Kadın avukatlar özel olarak hedef alınmakta ve bu durum onları günlük olarak bir hayatta kalma mücadelesine itmektedir. Afganistan'da çalışma girişiminde bulunan her bir kadın avukat ve yargıç ve savcı gibi diğer hukuk uzmanları sistematik bir tehdit altındadır. Avukatlar da dahil olmak üzere kadın hakları yok düzeye indirgenmiş olup, kadınlar savunmasız bir duruma sürüklenmiştir.

Taliban rejiminin Afganistanı işgali, ülkede hukuk mesleğinde ve adaletin idaresinde yıkıcı değişikliklere yol açtı.²⁰ Ülkeyi terk etme olanağı olan birçok avukat bu yolu seçti – ancak bu

²⁰Taliban'ın AIBA'yı ele geçirmesinin Afganistan'da adalet yönetiminin bütünlüğü açısından ciddi ve derin sonuçları olacaktır. Taliban Adalet Bakanlığı'nın avukatların ruhsatlandırılması üzerindeki kontrolü, özellikle de ilan edilen ruhsatlandırma kriterlerinin niteliği göz önüne alındığında, avukatların artık müvekkillerinin bağımsız savunucuları değil, daha ziyade (Taliban) devletin ajanları olduğunu gösteriyor gibi görünüyor. Hiç kimse iki efendiye birden hizmet edemez. Afganların bağımsız hukuki tavsiye ve temsile - ve adalete - erişimi artık geçmişin bir kalıntısıdır. Bkz. örneğin, New York Şehri Barolar Birliği'nin Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin Taliban Tarafından Ele Geçirilmesine İlişkin Açıklaması (New York Şehri Barolar Birliği, 6 Mayıs 2022), nn.21-23 & ilgili metin (ve burada atıfta bulunulan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/member-and->

avukatların da birçoğu geçici yerlerde zor yaşam koşullarında yaşamlarını sürdürmekte, kalıcı olarak yerleştirilmeyi beklemekte ve hala tehlike altındalar.²¹Kalıcı bir oturma iznine erişebilenler dahi genelde bugün olduğundan çok daha fazla destek ve yardıma ihtiyaç duymakta.

Afganistan'da yaşamaya devam eden avukatlar ise artık hukukun üstünlüğü ile yönetilen bir toplumun özü olan bağımsızlıktan yoksunlar. Birçoğu avukatlık mesleğini icra etmekten yasaklandı ve ailelerini ve kendilerini destekleyebilecek olanakları yok.²²Ve birçoğu aşırı zor

[career-services/committees/reports-listing/reports/detail/taliban-takeover-of-afghanistan-independent-bar-association.](https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/english)

Daha da temelde, yukarıda özetlendiği üzere, Afgan avukatların sayısı Taliban tarafından getirilen yeni ruhsat gereklilikleri, kadınların hukuk mesleğinden toptan dışlanması ve ülkeden kaçan avukatların göçü nedeniyle ciddi şekilde azalmıştır. Bu durumun, halkın hukuki hizmetlerden yararlanabilmesi açısından son derece önemli sonuçları olduğu açıktır. Bakınız İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Md. 10 (tüm insanların hem hukuki hem de cezai konularda "adil ve aleni yargılanma" hakkını ortaya koyarak, avukatın mevcudiyetini varsayar), <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/english>; BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel İlkeler, İlke 2. (hükümetlerin "kendi topraklarında bulunan herkesin avukata erişiminin [sağlanması]" temin etmeleri gerektiğini belirterek), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-role-lawyers>; ayrıca bkz., örn, Kadın Avukatlar Boş Yemek Masaları ve Yaşam Tehditleriyle Yoksulluğa Tahammül Ediyor (Hasht-E Subh, 30 Ekim 2022) (özellikle kadınların meslekten dışlanmasının etkisini vurgulayarak Afgan kadın avukatların "kadınların adalete erişimini zorlaştırdığını ve hatta imkansız hale getirdiğini", "kadın savunma avukatlarının çalışmasının engellenmesinin [kadınların] hukuki ve cezai davaları takip etmelerini engellediğini" ve "kadın savunma avukatlarının faaliyetlerinin yasaklanmasının ... sanık kadınları temel haklarından mahrum bıraktığını" belirttiklerini aktarıyor), <https://8am.media/eng/female-lawyers-tolerate-poverty-with-empty-food-tables-and-life-threats/>; cf. Yardım Grupları, Ülkedeki Kadınların Yasaklanmasının Ardından Afganistan'daki Çalışmalarını Durdurdu (Wall Street Journal, 25 Aralık 2022) (benzer bir bağlamda, "[Afgan] geleneksel kültürünün [kadınlara ve çocuklara] yalnızca kadın çalışanlar tarafından ulaşılacağı anlamına geldiğini" açıklamaktadır), <https://www.wsj.com/articles/aid-groups-pause-work-in-afghanistan-after-nations-women-are-banned-11671980007>.

²¹Bkz., örn., Eski Afgan avukat Pakistan'da hayatından endişe ediyor (video) (Deutsche Welle, 1 Ekim 2022) (Afganistan'dan Pakistan'a kaçan ve şu anda yeniden yerleştirilmeyi bekleyen, İslamabad'da "herhangi bir işi veya maddi yardımı olmadan" yaşayan ve hayatının hala yargıladığı kişiler tarafından tehlikede olmasından korkan eski savcı Haseeba Noori'nin durumunu vurguluyor), <https://dw.com/en/former-afghan-lawyer-fears-for-her-life-in-pakistan/video-63283169>.

Afganistan'ın eski Başyargı (Ekim 2014-Ağustos 2021) Sayed Yosuf Halim, Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki bir mülteci kampında bir yıldan uzun bir süre ABD'ye yerleştirilmeyi bekledikten sonra Ekim 2022 ortasında vefat etti. Bkz. Tweet (Afghan Evacuation/Twitter, 17 Ekim 2022 12:45); ayrıca bkz. BAE'ye tahliye edilen 6.500 Afgan hala ABD'ye yerleştirilmeyi beklerken arafta kalmış durumda (CBS News, 9 Ağustos 2022), <https://www.cbsnews.com/news/afghanistan-refugees-united-arab-emirates-us-resettlement/>.

²²Bkz. örneğin, Taliban'ın 'Adaletsizliği'; Kadın Avukatlar ve Hakimler Yemek İçin Dilenmeye Zorlanıyor (Khaama Press Haber Ajansı, 24 Kasım 2022) (ABD'nin Afganistan'daki Afgan Kadınları, Kız Çocukları ve İnsan Hakları Özel Temsilcisi Rina Amiri'nin tweetinden alıntı: "Şimdi kadınlar avukatlık yapmaktan alıkonuluyor ve birçok kadın hakim ve avukat becerilerini kullanmak yerine çocukları için yiyecek dilenmek zorunda kalıyor"; Taliban'ı eleştirerek "Böyle bir adaletsizlik."), <https://www.khaama.com/talibans-injustice-women-lawyers-and-judges-forced-to-beg-for-food-47885/>; Kadın Avukatlar Boş Yemek Masaları ve Hayat Tehditleriyle Yoksulluğa Tahammül Ediyor (Hasht-E Subh, 30 Oct. 2022) (Halen Afganistan'da bulunan bazı Afgan kadın avukatlarla yapılan mülakatlarda, "ülkedeki binlerce kadın savunma avukatının yoksulluk içinde olduğu ve çalışmalarına izin verilmediği" belirtilirken, hayatlarının Taliban tarafından serbest bırakılan eski müvekkilleri ve eski hapisane mahkumları tarafından tehlikede olduğu ifade ediliyor; Örneğin bir avukatın "[çocuğuna] bir paket süt tozu bile alamadığını", yoksulluğun "[başka bir avukatı] hemen ve isteği dışında evlenmeye zorladığını"; başka bir avukatın "Taliban tarafından birçok kez tehdit edildiğini" söylediğini; bir başka avukatın ise eskiden akrabalarının geçimini sağlayan kişi olmasına rağmen şimdi "[ailesinin] yaşamı için bir tehdit haline geldiğinden" yakındığını aktarıyor), <https://8am.media/eng/female-lawyers-tolerate-poverty-with-empty-food-tables-and-life-threats/>.

koşullarda, olanakların çok sınırlı olduğu yerlerde saklanarak yaşamaya zorlanmış durumdadır. Tek umutları ülkelerini terk edebilmek. Ancak ne yazık ki onların yardım yakarışları çoğunlukla duyulmamakta.

D. Tehlikedeki Avukatlar:

Aşağıda aktarılan vakalar Afgan avukatların karşı karşıya oldukları son derece gerçek zorluk ve riskleri ortaya koymaktadır.²³

1. Z M:

Z. M. daha önce NATO için tercüman olarak çalışan bir savunma avukatıdır. Z.M. insan hakları ve kadına karşı şiddet davaları ve Taliban üyelerine karşı açılmış davalar da dahil olmak üzere çok sayıda hassas dosyayı yürütmüştür.

Üstlendiği dosyalardan birinde Z.M. Bagram'da tutuklu olan bir Taliban militanından boşanmak isteyen bir kadını temsil etmiştir. Taliban'ın Bagram'daki tutukları serbest bırakmasının akabinde Z.M'nin müvekkili kendisini arayarak eski eşinin muhtemelen misilleme yapmak amacıyla onu aradığını haber vererek Z.M'yi uyarmıştır. Eski eş Z.M'nin ofisine gitmiştir ancak neyse ki Z.M. ofisi çoktan terk etmiştir.

15 Ağustos 2021'den sonra Z.M. Kabil şehri üzerinden güvenli bir yere uçmak istemiştir ancak yoğun güvenlik önlemleri alınmış havaalanına girememiştir.²⁴Nihayetinde ülkeden kaçabilmiştir ancak henüz güvenli bir yere erişememiştir.

²³Yukarıda da belirtildiği üzere, Afgan savcı ve hakimler bazı açılardan avukatlardan bile daha büyük tehlike altındadır; ve kadın olan savcı ve hakimler en büyük tehlike altındadır.

Hâkim S A - hâlâ Afganistan'da bulunan bir kadın hâkim - kısa bir süre önce soğukkanlılıkla öldürüldü. Ailesi onun cansız bedenini buldu. Koalisyonun dosyasındaki bilgilere bakınız. Ayrıca bkz. örneğin, Collapse of Afghanistan's Judiciary as Over 2,000 Prosecutors Fired (Afghanistan International, 18 Temmuz 2022) (diğerlerinin yanı sıra, Temmuz 2022 ortası itibarıyla "en az 26 savcının öldürüldüğünü" bildirmektedir), <https://www.afintl.com/en/202207185576>.

Aksi belirtilmedikçe, raporun bu bölümündeki bilgiler Afganistan Bağımsız Barolar Birliği liderleri tarafından sağlanmıştır ve Koalisyon'un dosyasında bulunmaktadır. Kendilerinin ve ailelerinin güvenliğini korumak için, profili çıkarılan kişilerin çoğu sadece baş harfleriyle tanımlanmıştır.

²⁴Z M gibi, Taliban'ın yönetimi ele geçirmesinin hemen ardından ülkeden kaçmaya çalışan risk altındaki pek çok Afgan da başarılı olamadı. Kabil, 15 Ağustos ile 31 Ağustos arasındaki günlerde, çaresiz Afganların çılgınca Afganistan'ı terk etmeye çalışmasıyla bir kargaşaya sahne oldu. Sınırlar büyük ölçüde kapatılmış ve şehir Taliban tarafından kuşatılmışken, on binlerce Afgan Kabil'deki Hamid Karzai Uluslararası Havaalanı'na giderek bir uçağa binmeye çalıştı - özellikle de Afgan hükümeti için çalışmış olanlar ve ABD ve diğer yabancı hükümetlerin çalışmalarını destekleyen "işbirlikçiler". Ancak ABD ve koalisyon güçleri havaalanının güvenliğini sağlarken, tüm cadde ve yollar Taliban'ın kontrolündeydi. Taliban'ın sık sık kurduğu kontrol noktaları havaalanına geçişi zorlu bir süreç haline getirmiş, insanların başarılı olanları bile susuz, bitkin, travmatize olmuş ve çoğu durumda Taliban savaşçıları ya da ABD askerleri tarafından yaralanmış halde bırakan bir geçitten geçmelerini gerektirmiştir.

Havaalanındaki manzara tam bir kaostu. Kargaşa kısa sürede ölümcül bir hal aldı ve aralarında kalkmakta olan bir ABD askeri nakliye uçağının iniş takımlarına tutunup düşerek ölenlerin ve havalimanının ana girişlerinden

2. A M A:

AMA, adli yardım hizmeti sağlayan bir AIBA üyesidir. Bir yargılamada cinayetle suçlanan müvekkili beraat etmiştir. Talibanla bağlantısı olan maktulun ailesi tarafından A M A ölüm tehditleri almıştır. AIBA bünyesindeki rolü ve yürüttüğü davalar nedeniyle A M A şuan Taliban tarafından aranmaktadır. Bir seferinde, silahlı Taliban güçleri A M A'yı yakalamak için eski evine bir baskın düzenledi. Pusuya düşen A M A, bir şekilde kaçmayı başardı.

biri olan Abbey Kapısı'ndaki izdihamda ezilenlerin de bulunduğu yedi kişi hayatını kaybetti. Gün geçtikçe kayıplar artmaya devam etti - silahlı saldırı, ezilme, boğulma ve kalp krizi kurbanları. Kalabalığın pistlere saldırmaması nedeniyle uçuşlar defalarca durdurulmak zorunda kaldı. ABD Büyükelçiliği, Afganistan'da faaliyet gösteren İslam Devleti militanlarının saldırı riskini gerekçe göstererek, vatandaşlarını aksi özellikle belirtilmedikçe havalimanından uzak durmaları konusunda uyardı.

Havaalanının dışında bir insan denizi vardı. Taliban askerleri ellerinde ipler, kırbaçlar, sopalar, tüfek dipçikleri, hortumlar ve plastik borularla kalabalığı kontrol etmeye çalışıyor ve havaya ateş açıyordu. Koalisyon güçleri jiletli tellerle kaplı devasa beton bariyerlerin üzerinde nöbet tutarak havaalanına erişimi kontrol ediyordu. Endişeli Afgan kitleleri bariyerlere doğru akın ederek ellerindeki belgeleri havada sallayıp silahlı askerlerin dikkatini çekmeye çalışarak havalimanına giriş izni almaya çalıştı. Kapılardan birine erişmek için çaresiz Afganların kucaklarında çocuklarını taşıyarak ve değerli kişisel eşyalarını başlarının üzerinde dengeleyerek ham kanalizasyondan geçmeleri gerekiyordu. Bazı insanlar havaalanını çevreleyen beton bariyerlere tırmanmaya çalıştı. Ve tahliyenin en yürek parçalayıcı görüntülerinden bazılarında, aileler küçük çocuklarını bariyerlerin ve jiletli tellerin üzerinden yabancı askerlere doğru kaldırdı, ailenin geri kalanı kaçamasa bile küçüklerin güvenli bir yere kaçabileceği umuduyla.

Havaalanına girebilecek kadar şanslı olanlar, kafa karıştırıcı talimatlar ve terminalde günlerce süren bekleyişin yanı sıra boş koltuklarla kalkan tahliye uçuşlarıyla karşı karşıya kaldı. Bu kaos ortamında aileler sık sık birbirinden ayrılıyor, aynı ailenin üyeleri farklı ülkelere gönderiliyordu. Günler geçtikçe, havaalanının yakınındaki kilometrelerce arazi derme çatma mülteci kamplarına benzemeye başladı; çünkü giderek daha çaresiz hale gelen Afganlar, toza ve kavurucu sığağa maruz kalarak ve bazen aç ve susuz bırakılarak yığılmaya devam etti. Ardından 26 Ağustos'ta iki büyük patlama meydana geldi - ilki havalimanının Abbey Kapısı'nın hemen dışında, ikincisi ise İngiliz ve Kanada güçleri tarafından tahliye uçuşları için onaylanan Afganların toplanma noktası olarak kullanılan neredeyse Baron Otel'de. Bu iki patlamada 13 ABD askeri ve en az 169 Afgan öldü, yüzlercesi de ağır yaralandı.

Devletler genellikle kendi vatandaşlarını ve Büyükelçilik personelini tahliye etmeye odaklanırken, geçici gönüllü operasyonları dünyanın dört bir yanında harekete geçti ve Afgan hakimler, savcılar ve avukatlar, özellikle de kadınlar dahil olmak üzere risk altındaki diğer kişileri kurtarmak için 7/24 kahramanca çaba sarf etti.

Nihayetinde 15 Ağustos ile 31 Ağustos tarihleri arasında 122.000'den fazla insan, tarihin en büyük hava operasyonlarından biriyle tahliye edildi. Ancak aralarında Z M gibi Taliban'ın intikamına karşı son derece savunmasız olan Afgan avukatların da bulunduğu on binlerce kişi geride kaldı.

Genel olarak bkz., Örn: Dünyanın dört bir yanından yargıçlar, azalan umutlar arasında Afgan kadın meslektaşlarını kurtarmak için çalışıyor (Washington Post, 28 Ağustos, 2021),

https://www.washingtonpost.com/local/afghan-women-judges-rescue/2021/08/28/ccd94798-075c-11ec-a654-900a78538242_story.html; Afganistan: Kabil'in özgürlüğe giden havaalanı yolunda tehlike yatıyor (BBC News, 19 Ağustos 2021) (havaalanı, ana yollar ve çevresinin bir haritası dahil), <https://www.bbc.com/news/world-asia-58271517>;

Pistte kaos: Afganlar çıkış için umutsuzca koşuştururken Kabil havaalanında izdiham (Times of Israel/Agence France-Presse, 16 Ağustos, 2021), <https://www.timesofisrael.com/chaos-on-the-runway-kabul-airport-mobbed-as-afghans-make-desperate-dash-to-exit/>; Taliban kalabalığı kontrol etmeye çalışırken Kabil havaalanının dışında kaos yayılıyor. (New York Times, 18 Ağustos, 2021),

<https://www.nytimes.com/2021/08/18/world/asia/kabul-airport-taliban-afghanistan.html>; 7 Afgan Kabil havaalanındaki kaos sırasında öldü, ABD havayolu şirketlerine hava taşımacılığına yardımcı olmalarını emretti (Los Angeles Times, 22 Ağustos 2021), <https://www.latimes.com/world-nation/story/2021-08-22/7-afghans-killed-amid-chaos-at-kabul-airport-british-military-says>; 'Heryerde ölü insanlar var': Kabil havaalanında katliam ve kaos (Washington Post, 27 Ağustos, 2021), https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/kabul-airport-afghanistan-isisk/2021/08/26/69466456-0674-11ec-b3c4-c462b1edcfc8_story.html.

3. A S S:

ASS bir savunma avukatı ve aynı zamanda AIBA üyesi. Kendisi çok sayıda hassas politik dosyada aktif olarak rol almaktaydı. Aynı zamanda ticaret hukuku ve ceza hukuku alanında çalışıyordu. Dosyalarında görev alan avukatlardan intikam alma arayışındaki birçok tutuklunun Taliban tarafından tahliyesinin akabinde A S S ve ailesine birçok isimsiz arama yapıldı ve ölümle tehdit edildiler. Sonuç olarak saklanmak zorunda bırakıldılar.

4. H B:

AIBA üyesi olan H B, çok sayıda medeni, aile ve ceza hukuku dosyasında çalıştı. Bu dosyaların arasında kadın, çocuğa ve yabancı uyruklulara şiddet vakaları da yer alıyordu. Kendisi Taliban da dahil birçok terör örgütünden çok sayıda ölüm tehdidi almaktaydı. Ve bugün yaşamını koruyabilmek için düzenli olarak yer değiştirerek saklanmak zorunda.

5. Mrs M W:

MW, aile hukuku da dahil olmak üzere birçok alanda avukatlık mesleğini icra eden AIBA üyesi bir avukat. Kendisi aynı zamanda insan hakları ve kadın hakları odaklı kurumlardan birinde hukuk danışmanı olarak da çalıştı. Çok sayıda aile içi şiddet vakasında mağdurları temsil ettiği için ölüm tehditleri almaktaydı ve ülkesini terk etmek zorunda kaldı.

6. M J Q:

MJQ, AIBA üyesi bir savunma avukatıydı. Mesleki faaliyetleri, ceza davaları, hukuk davaları, kadına yönelik şiddet davaları ile iç ve dış güvenlik davalarını kapsamaktadır. Taliban'ın yönetimi ele geçirmesinden önce dahi M J Q, 2018 ve 2020'de iki kez saldırıya uğramıştır. Taliban'ın intikam arayışında olan tutukluları tahliyesinin akabinde güvenli bir biçimde ülkesinde yaşamını sürdürme şansı kalmamıştır.

7. M S N:

M S N, şiddete maruz kalanların (kadın ve çocuklara yönelik şiddet de dahil) haklarını savunmuş ve aynı zamanda yolsuzluk dosyalarında avukatlık yapmıştır. Kendisi aynı zamanda iç ve dış güvenlikle ilişkili suçlamalarla yargılanan kişileri de temsil etmiştir. Üstlendiği davalar nedeniyle M S N, birçok defa karşı tarafın akrabalarının tehditleri ile karşı karşıya kalmıştır. Dahası kendisi hüküm giymiş ancak mahkemenin hükmünü tanımayı reddeden eski müvekkillerinden de ölüm tehditleri almaktadır.

Bunlara ek olarak, M S N, birçok mahkemede boşanma talebinde bulunan Taliban üyelerinin eşlerini de temsil etmiştir. Bu nedenle Taliban M S N'yi misilleme ile tehdit etmiştir. Karşı karşıya olduğu bu tehlikelerden dolayı M S N evini terk etmek zorunda kalmıştır. Şuanda kendisi eşi ve küçük yaştaki kız çocuğu ile birlikte açıklanmayan bir yerde ikamet etmektedir.

8. S M S:

S M S ceza hukuku alanında uzmanlaşmış bir savunma avukatıdır. S M S, bir yargılamada Taliban üyesi olmakla suçlanan bir kişiyi savunmak üzere atanmıştır. Müvekkili hüküm giymiş ve hükümden ötürü S M S'yi sorumlu görmektedir. Taliban tarafından bu eski müvekkilinin tahliye edilmesinin akabinde, bu kişi S M S arayarak intikam istediğini söylemiştir. S M S güvenlik nedeniyle ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Eski müvekkili bugün aktif bir Taliban üyesidir ve hala S M S ve ailesini aramaktadır.

9. M D:

M D, Kabil'de bir insan hakları aktivisti ve savunma avukatıdır. Ayrıca kendisi AIBA üyesidir. M.D, namus cinayeti ve zorla evlendirme de dahil olmak üzere çok sayıda kadına yönelik şiddet dosyası üstlenmiştir. Bunun sonucu olarak, kendisinin ve ailesinin hayatı ciddi bir tehlike altındadır. Bir kadın avukat olarak karşı karşıya olduğu tehlikeden bağımsız, her bir Afgan kadını için geçerli olduğu üzere bir kadın olarak günlük yaşamı son derece zorluklar içermektedir. Çalışmamakta ve hatta yanında bir erkek eşlikçi olmaksızın evini dahi terk edememektedir.

10. Zohra KOHI:

Zohra KOHI Kadın ve Çocuklara karşı Şiddetin Önlenmesi Komitesi üyesi ve savunma avukatıdır. Daha öncelerinde pol-e-Charkhi'de kurulu kadın hapisanesini ziyaret etmekteydi ve yerel Taliban güçleri tarafından bu hapishaneye ziyaretlerine son vermesi konusunda ikaz edildi.

2015 yılında oğlu kayınpederi ve kayınbiraderi tarafından öldürmüş bir annenin davasını üstlendi. Kayınpeder kaçarken, kayınbirader adli kontrol ile serbest bırakıldı. Kendisi hüküm açıklanana kadar her hafta kaçan sanıktan ölüm tehdidi aldı.

2016'da mafya tarafından evine el konulan bir kadını temsil etti. Bu dava nedeniyle mafya tarafından tehdit edildi ve kaçırılmaya çalışıldı. Erkek kardeşi ve kuzeni başka bir girişimi önleyebilmek için her gün işe gidip gelirken kendisine eşlik etmek zorunda kaldı.

2021 yılında ise kocası tarafından bakire olmadığı gerekçesi ile katledilen bir kadının annesinin davasını üstlendi. Taliban'ın Kabil'i işgali nedeniyle fail yakalanamadı. Zohra bu kişinin ve Bagram hapishanedeki bir eski tutuklunun tehdit aramalarına maruz kaldı.

Neyse ki kendisi ülkeyi terk etmeyi başarabildi ve şuan İspanya'da yaşıyor.

11. Masiha FAYEZ

Masiha, insan ve kadın hakları alanında çalıştı ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin hayatta kalanları için adalete erişimin sağlanabilmesi için mücadele etti. Kendisi ayrıca yasal reformlara ilişkin kurulan bir çok farklı komitede danışman olarak da görev aldı.

15 Ağustos 2021'de kendisi Kabil'deydi ve ona Taliban'ın Polcharkhi Hapishanesinin kapılarını açtığı söylendi. Sokaklarda hapishane üniforması giyen birçok tutuklu ile karşılaştı. Havaalanına ulaştı ancak herhangi bir uçakta yer bulamadı. Kendisi ve oğlu, şahit oldukları olaylar nedeniyle psikolojik sağlık sorunları ile karşı karşıya.

Eylül ayında Afganistan'I terk edebildi ancak ailesi hala ölüm tehdidi alıyor. Bugün Masiha eşi ve çocukları ile birlikte Almanya'da yaşıyor ancak hala birçok sorunla mücadele ediyor:

- Dil önemli bariyerlerden bir tanesi.
- Hukuk alanında master derecesine sahip olmasına ve 19 yıllık mesleki tecrübesine rağmen diploması Almanya'da tanınmıyor.
- Ev sahipleri işsiz mültecilere kolaylıkla ev kiralamıyor.

E. Tehlikedeki Hukuk Uzmanları:

1. Mumtaz SHERZAI:

15 Temmuz 2022'de Mumtaz Sherzai Afganistan'ın güney doğusunda Khost bölgesinde bulunan yaşadığı Khost şehrinde kayboldu. Sherzai Khost Üniversitesi'nde hukuk profesörü ve Ulusal Güvenlik Direktörlüğü'nde eskiden savcı idi. Ertesi gün, 16 Temmuz'da Khost Havalimanı'nın yakınlarında cesedi bulundu. Sherzai'nin kanlı ve çürüklerle dolu bedeni, ölüm nedeni de olduğu düşünülen ağır işkence ve kötü muamelenin açık izlerini taşıyordu. Kendisi eşi ve 3 yaşındaki kızı ile yaşıyordu ve geniş ailesinin geçimini sağlayan tek kişiydi.²⁵

²⁵Afganistan'da Mumtaz Sherzai'nin Öldürülmesini Kınayan ve Uluslararası Toplumunu Taliban'dan Uluslararası Hukuka Uymasını Talep Etmeye Çağırarak Bildiri (New York City Bar Association, 4 Ağustos 2022) (ve orada atıfta bulunulan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/media-listing/media/detail/condemning-murder-of-mumtaz-sherzai-in-taliban-afghanistan>; Afganistan'da 2.000'den Fazla Savcının İşten Çıkarılmasıyla Yargıda Çöküş

2. Faizullah JALAL:

Bir Afgan hukukçunun zulme uğradığı en son yüksek profilli vakalardan birinde Taliban, Kabil Üniversitesi'nde hukuk ve siyaset bilimi profesörü olan ve Taliban'ı Afgan televizyonlarında ve diğer kamusal alanlarda yüksek sesle eleştiren Faizullah Celal'i tutukladı. Profesör 8 Ocak 2022 tarihinde evinde tutuklandığında, uluslararası toplum onun hayatından endişe duymaya başladı. Sadece birkaç gün sonra Taliban tarafından zarar görmeden serbest bırakılması, Taliban'ın eylemlerinin dünya çapında hızla kınanmasına bağlandı. Bu küresel tepki olmasaydı, profesör çok farklı bir kaderle karşılaşabilirdi.²⁶

3. Freshta KARIMI:

Freshta Karimi, 2002 yılından bu yana kariyerini Afganistan'da adalet erişimi güçlendirmeye ve kadın ve çocuk haklarını desteklemeye adanmıştır. 2006 yılında, özellikle Afgan kadınlara yönelik şiddetle mücadele etmek ve çeşitli popüler yasal farkındalık materyallerinin yayınlanması yoluyla ilçe ve il düzeyindeki topluluklarda halkın hukuk bilincini artırmak için Da Qanoon Ghushonky ("DQG") adlı STK'yı kurmuştur.

DQG'nin varlığının sadece ilk sekiz yılında, DQG avukatları 24.000'den fazla ceza ve aile hukuku davasını ele almıştır. Bugün DQG, Afganistan genelinde 16 ilde kadınlara, çocuklara ve erkeklere hukuki yardım hizmeti sunmaya devam ediyor.

Ağustos 2021 olayları Karimi'yi Afganistan'ı terk etmeye ve Kanada'ya sığınmaya zorladı. Eylül 2021'de kendisine son derece prestijli olan Ludovic Trarieux Uluslararası İnsan Hakları Ödülü verildi.²⁷

F. Zulme uğrayan Afgan avukatlara uluslararası koruma sağlanmaması:

Afganistan'ın Ağustos 2021'de Taliban'ın eline geçmesinden bu yana binlerce Afgan, Afganistan'dan tahliye edilerek başka ülkelere yerleştirildi.²⁸ Bununla birlikte, barolar ve

(Afghanistan International, 18 Temmuz 2022), <https://www.afintl.com/en/202207185576>.

²⁶New York Şehri Barolar Birliği'nin Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin Taliban Tarafından Ele Geçirilmesine İlişkin Açıklaması (New York Şehri Barolar Birliği, 6 Mayıs 2022), n.13 (ve orada alıntılanan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/member-and-career-services/committees/reports-listing/reports/detail/taliban-takeover-of-afghanistan-independent-bar-association>.

²⁷XXVI. Uluslararası İnsan Hakları Ödülü "Ludovic-Trarieux" 2021 28 Eylül 2021 Salı günü Freshta Karimi'ye verildi, <http://www.ludovictrarieux.org/fr-page3.callplt2021.htm>.

²⁸Afganistan Ortak Bildirisi (ABD ordusunun ülkeden çekilmesinin ardından Afganistan'dan kaçan Afganları kabul etme taahhüdünde bulunan 100'den fazla ülke tarafından imzalanmış olup, ülkeyi terk etmek isteyen Afganların güvenli ve düzenli bir şekilde ülkeyi terk etmelerine saygı göstermeyi ve kolaylaştırmayı taahhüt etmektedir) (U.S. Department of State, 15 Ağustos. 2021), <https://www.state.gov/joint-statement-on->

diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlar sık sık Afganistan'da mahsur kalan veya komşu ülkelerde bulunan Afgan avukatlardan, daha önceki yıllarda yürüttükleri mesleki faaliyetleri nedeniyle zulüm görmekten ve hayatlarının tehlikeye girmesinden acil ve gerçek bir korku duyduklarını ifade eden umutsuz çağrılar almaya devam etmektedir. Ayrıca, tahliye edilen veya kaçmayı başarıp uluslararası koruma başvurusunda bulunan Afgan avukatların ve diğer hukukçuların etkin uluslararası koruma ve yeni yerleştikleri ülkeye entegrasyonları için özel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.²⁹ Afganistan'da demokrasi ve hukukun üstünlüğünü inşa etmek için on yıllarını adayan ve hayatlarını riske atan bu Afgan avukatları, dünyanın geri kalanının yararına olacak şekilde desteklemek ahlaki bir yükümlülüktür.³⁰ Uluslararası toplumdaki pek çok çağrıya rağmen, Devletler Afganların Avrupa'ya gelmesini engellemek ve Afgan sığınmacılara yönelik korumayı sınırlandırmak için uygulamalar geliştirmektedir.³¹ Özellikle, avukatlar ve aileleri de dâhil olmak üzere genelde Afgan

[afghanistan/ve Afganistan'daki duruma ilişkin açıklama \(Avrupa Birliği Konseyi, 31 Ağustos. 2021\),](https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/08/31/statement-on-the-situation-in-afghanistan/)
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/08/31/statement-on-the-situation-in-afghanistan/>.

²⁹Eski yargıç ve Afgan Adalet Bakanlığı hukuk danışmanı olan ve 2004 Afgan Anayasası'nın hazırlanmasında rol oynayan Mohammad Ashraf Rasooli, Ekim 2021'de Yunanistan'a tahliye edilmesinin ardından, üç torunu da dahil olmak üzere ailesiyle birlikte tahliye edilmekle karşı karşıya. Bkz: 'Yoksulluk neredeyse kaçınılmaz': Yunanistan'daki Afgan mülteciler başarısız sistem tarafından evsiz bırakıldı (The Guardian, 30 Kasım 2022), <https://www.theguardian.com/global-development/2022/nov/30/destitution-is-almost-inevitable-afghan-refugees-in-greece-left-homeless-by-failed-system>; Bkz, örneğin, Afganistan'ın Tahliyesi Asla Sona Ermedi (, 30 Ağustos 2022) ("Son ABD askeri uçuşlarının ayrılmasından bir yıl sonra, Taliban'ın intikamına karşı savunması olan bazı Afganlar ABD'ye yerleştiriliyor. Ancak diğerleri üçüncü taraf ülkelerde sıkışmış durumda ve birçoğu büyük risk altında Afganistan'da sıkışıp kalmış durumda."), <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/the-evacuation-of-afghanistan-never-ended>; Çok sayıda avukat Afganistan'daki 250 kadın hakime geçici yasal statü kazandırmak için çalışıyor (ABA Journal, 23 Aralık 2021) (60 günlük vizeyle Yunanistan'da bulunan Afgan Hakim Maryam Helal'den alıntı: "Yıyeceğimiz, kıyafetimiz ve [yaşayacak] uygun bir yerimiz yok. Sağlık hizmetlerine erişimimiz yok."), <https://www.abajournal.com/news/article/scores-of-lawyers-work-to-gain-temporary-legal-status-for-250-female-judges-in-afghanistan>.

³⁰Bkz. genel olarak, örn, ABD'deki Eyalet Milletvekillerinden ABD Başkanı Biden ve ABD Kongre Üyelerine Mektup (ABD'nin "[Afganistan'daki] 20 yıllık savaş boyunca, cesur Afgan müttefikleriyle ortaklaşa olarak insan hakları ve demokrasi alanlarında kapsamlı vaatlerde bulunduğunu ve önemli kazanımlar elde edilmesine yardımcı olduğunu" vurgulamaktadır. ABD'nin "Afgan müttefikleri ABD misyonunun ayrılmaz bir parçası olmuştur" ve ABD'nin "[ABD'nin] Afganistan'dan çekilmesi nedeniyle risk altında olanları korumak için ahlaki bir sorumluluğu" vardır), https://secure.everyaction.com/0a5-cR80Cnob_H_9kTFQ2; Ahlaki yükümlülük ve Afgan müttefiklerimiz: Bir asker annesinin bakış açısı (The Hill, 25 Eylül 2022) ("... verilen sözlerin yerine getirilmesi ve [ABD'ye] getirilenlere daimi ikamet için yollar sağlanması ve geride kalanlara yardım edilmesine yönelik ahlaki yükümlülüğün" altını çizmekte ve bu tür sözlerin yerine getirilmesinin bir ulusal güvenlik meselesi olduğunun altını çizmektedir), <https://thehill.com/opinion/national-security/3660055-moral-obligation-and-our-afghan-allies-a-military-moms-perspective/>; DOD Official Discusses 'Moral Obligation' to Help Those in Afghanistan Who Helped U.S. (DOD News/ABD Savunma Bakanlığı, 20 Mayıs 2021) ([ABD ve müttefiklerine] yardım edenlere yardım etmenin ahlaki bir yükümlülük olduğu kabulüyle), <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2626344/dod-official-discusses-moral-obligation-to-help-those-in-afghanistan-who-helped/>.

³¹İstenmeyen Mülteciler: Afganlar Geri İtilme ve Sınır Dışı Edilme ile Karşı Karşıya Kalmaya Devam Ediyor (Karma Göç Merkezi, 25 Mayıs 2022), <https://mixedmigration.org/articles/unwelcome-refugees-afghans-continue-to-face-pushback-and-deportation/>; Ayrıca bkz. örneğin, *The Evacuation of Afghanistan Never Ended* (The New Yorker, 30 Ağustos 2022) (ABD'ye yerleşmek isteyen Afganlar için yasal yolları özetleyerek, "[bu yasal yollardan] hiçbirinin olması gerektiği gibi işlemediğini" belirtmiş ve ABD'nin Afganlara yönelik muamelesini Ukraynalılara yönelik muamelesiyle karşılaştırmıştır), <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/the-evacuation-of-afghanistan-never-ended>; ABD, Afgan ve Ukraynalı mülteciler söz konusu

sığınmacılar sınırlarda şiddete, "geri itmelere" ve bireyselleştirilmiş uluslararası koruma ihtiyaçlarının reddedilmesine maruz kalmaktadır.³² Avrupa'ya varmayı başardıkları ve sığınma başvurusunda buldukları durumlarda bile, davaları genellikle "güvenli üçüncü ülke hükmü" kavramı altında kabul edilemez olarak reddedilmektedir.³³ Bunun en önemli örneği, Türkiye'de Afganların Afganistan'a sınır dışı edilme sayıları artmasına rağmen,³⁴ Avrupa Birliği'nde koruma arayan tüm Afganlar için Türkiye'yi güvenli üçüncü ülke olarak belirleyen Yunanistan ve Yunanistan'ın bu belirlemesidir.³⁵

G. Talepler ve Öneriler:

Bu metinde imzası olan örgütlerin talep ve önerileri aşağıdaki gibidir:³⁶

olduğunda çifte standart uygulamakla suçlanıyor (National Public Radio, 6 Temmuz 2022), <https://www.npr.org/2022/07/06/1109965531/u-s-is-accused-of-a-double-standard-when-it-comes-to-afghan-and-ukrainian-refugee>; Yardım kuruluşu, Ukrayna ve Afganistan'dan gelen mültecilere farklı muamele edildiği uyarısında bulundu (BBC News, 1 Ağustos 2022), <https://www.bbc.com/news/uk-england-wiltshire-62334985>; Afganlar, Almanya'nın Afgan ve Ukraynalı Mültecilere Farklı Davrandığını Söylüyor (Voice of America News, 18 Ağustos 2022), <https://www.voanews.com/a/germany-treating-afghan-ukrainian-refugees-differently-afghans-say-/6707920.html>; 'Gece ve gündüz': Avukatlar Kanada'nın Ukraynalı mültecilere Afganlardan daha fazla destek verdiğini söylüyor (CTV News, 29 Mart 2022), <https://www.ctvnews.ca/canada/night-and-day-lawyers-say-canada-offers-more-support-to-ukrainian-refugees-than-afghans-1.5831685>; Afgan mülteciler Ukraynalı mülteciler lehine bir kenara atıldıklarını düşünüyor (The New Arab, 29 Haziran 2022), <https://www.newarab.com/features/ukraine-causes-afghan-refugees-fall-worlds-favour>.

³²"Their Faces Were Covered": Greece's Use of Migrants as Police Auxiliaries in Pushbacks (Human Rights Watch, 7 Nisan 2022), <https://www.hrw.org/report/2022/04/07/their-faces-were-covered/greeces-use-migrants-police-auxiliaries-pushbacks> ve Yunanistan: Geri Göndermeler Uluslararası, Hukuki, Siyasi ve Kamusal İncelemenin Yenilenmesiyle Karşı Karşıya, Türkiye Büyük Ölçekli Geri Göndermeler Gerçekleştiriyor, Sahil Güvenlik Gözetim Yazılımı Satın Almak İstiyor (Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi, 25 Şubat 2022), <https://ecre.org/greece-pushbacks-face-renewed-international-legal-political-and-public-scrutiny-turkey-conducts-large-scale-returns-coast-guard-seeks-to-purchase-surveillance-software/>.

³³Ortak sivil toplum açıklaması: Ülkenin Taliban tarafından ele geçirilmesinden bir yıl sonra - Avrupa korunmaya muhtaç Afganları nasıl karşıladı? (51 sivil toplum kuruluşu, 9 Eylül 2022), https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/Joint_civil_society_statement_One_year_after_the_countrys_takeover_by_the_Taliban%E2%80%93How_did_Europe_welcome_Afghans_in_need_of_protection.pdf.

³⁴"Kimse Bana Afganistan'ı Neden Terk Ettiğimi Sormadı": Afganların Türkiye'den Geri Çevrilmesi ve Sınır Dışı Edilmesi (İnsan Hakları İzleme Örgütü, 18 Kasım 2022), <https://www.hrw.org/report/2022/11/18/no-one-asked-me-why-i-left-afghanistan/pushbacks-and-deportations-afghans-turkey>; Demokrasi ve Dünya İnsan Hakları için Avrupa Avukatlar Derneği (ELDH), Avrupa Demokrat Avukatlar (EDL), Özgürlükçü Hukukçular Derneği (ÖHD) ve Çağdaş Hukukçular Derneği'nin (ÇHD) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Önündeki Ortak Üçüncü Taraf Görüşü (25 Haziran 2022), http://www.aeud.org/2022/07/before-the-european-court-of-human-rights/?fbclid=IwAR1Fa9E6W2Vp7v6Xgblg6A8L-fl6Iwu52ganP-H0nZpz4YxEeFaDoK65B5Y#_ftn69; and Türkiye: "Afganistan'dan gelen mülteciler zorla Taliban'a teslim edildi" (BİA Haber Masası, 19 Nisan 2022), <https://m.bianet.org/english/migration/260665-turkey-refugees-from-afghanistan-handed-over-to-taliban-by-force>.

³⁵Arafta Yaşamak: Yunanistan'ın Güvenli Üçüncü Ülke Politikasının Afgan Sığınmacılar Üzerindeki Etkisi (Just Security, 10 Kasım 2021), <https://www.justsecurity.org/79134/living-in-limbo-the-impact-of-greeces-safe-third-country-policy-on-afghan-asylum-seekers/> ve Yunanistan Türkiye'yi "güvenli" buluyor ama mülteciler güvenli bulmuyor: Sığınma başvurularının esasen incelenmesi mülteciler için tek güvenli çözümdür (ReliefWeb/U.N. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 15 Haziran 2021), <https://reliefweb.int/report/greece/greece-deems-turkey-safe-refugees-are-not-substantive-examination-asylum-applications>.

³⁶Bu talep ve tavsiyeler Afgan avukatlar açısından çerçevelenmiş olsa da, Afgan savcı ve hakimler için de aynı derecede geçerlidir.

1. Afganistan'daki fiili iktidar, 27 Ağustos 1990 tarihinde Küba'da düzenlenen Suçun Önlenmesi ve Suçlulara Muamele temalı Birleşmiş Milletler 8. Kongresinde kabul edilen Birleşmiş Milletler Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler uymalıdır.³⁷

2. Afganistan'daki fiili makamlar, Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin ("AIBA") ve özellikle de AIBA'nın ruhsat verme yetkisinin yeniden tesis edilmesi de dâhil olmak üzere, ülkenin adalet sisteminin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, diğerlerinin yanı sıra, baroların "işlevlerini dış müdahale olmaksızın yerine getirme" hakkına sahip olduğunu öngören 24. İlke³⁸ de dâhil olmak üzere, Avukatların Rolüne ilişkin BM Temel İlkelerine uygun olarak, 15 Ağustos 2021 tarihindeki durumuna geri getirmelidir.

3. Afganistan'daki fiili makamlar, diğerlerinin yanı sıra cinsiyet temelinde ruhsatlandırma konusunda ayrımcılığı yasaklayan BM Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler'in 10. İlkesi uyarınca kadınların Afganistan'da avukatlık yapma hakkını iade etmelidir.

4. Afganistan'daki fiili makamlar Afgan avukatlara yönelik saldırılardaki artışı acilen ele almalı ve özellikle de BM Avukatların Rolüne Dair Temel İlkeler'in 16. İlkesi uyarınca avukatların mesleklerini özgür ve bağımsız bir şekilde icra etme haklarını güvence altına almalıdır. İlgili ilke kapsamında "a. hükümetler avukatların, hiçbir baskı, engelleme, taciz veya yolsuz bir müdahaleyle gerek karşılaşmadan her türlü mesleki faaliyeti yerine getirmelerini; b. Yurt içinde ve yurt dışında serbestçe seyahat etme ve müvekkilleriyle görüşebilmelerini; c. Kabul görmüş meslek ahlak kurallarına, görevlerine, standartlarına uygun faaliyette buldukları için kovuşturma veya idari, ekonomik veya başka bir yaptırımla sıkıntı çekmemelerini veya tehditle karşılaşmamalarını sağlar."

5. Afganistan'daki fiili yetkililer acilen Afgan avukatların hayatlarını korumalı ve "avukatlar görevlerini icra etmemeleri nedeniyle güvenlikleri tehdit edildiği takdirde, yetkili makamlar tarafından gerekli bir biçimde korunurlar" düzenlemesini içeren BM Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeleri'nin 17. İlkesi uyarınca güvenliklerini, emniyetlerini ve özgürlüklerini güvence altına alacak tedbirleri kabul etmeli ve uygulamalıdır.

6. Afganistan'daki fiili makamlar, BM Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler uyarınca, hassas davalarda görev alan Afgan avukatların fişlenmesine son vermelidir. Özellikle, İlke 18 "avukatların müvekkilleriyle veya müvekkillerinin davalarıyla özdeşleştirilmemesini" öngörmektedir; İlke 23 ise, ilgili kısımda, "avukatların da diğer vatandaşlar gibi ifade, inanç,

³⁷BM Avukatların Rolüne ilişkin Temel Prensipler (7 Eylül 1990), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-role-lawyers>.

³⁸Bkz. *örneğin, Afganistan: BM insan hakları uzmanları, büyük bir dönüşüm olmadan geleceğin karanlık olacağı konusunda uyarıyor (BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 12 Ağustos 2022) (de facto yetkililere baroları derhal eski haline getirme çağrısı)*, <https://www.ohchr.org/en/taxonomy/term/942>.

dernek kurma ve toplanma özgürlüğü hakkına sahip olduğunu" ve bu hakkın mesleki nedeniyle kısıtlamaya tabi tutulmaksızın avukatın hukukla, adalet sistemiyle ve insan haklarının geliştirilmesi ve korunması ile ilgili konularda kamusal tartışmalara katılma hakkını da içerdiği düzenlenmektedir.

7. Afganistan'daki fiili makamlar, Afgan avukatların ve ailelerinin, istedikleri takdirde, ülkeyi özgürce ve güvenli bir şekilde terk etmelerine izin vermelidir.

8. Uluslararası topluma, Afganistan'daki fiili makamlara yönelik diplomatik çabalarında, kadın hakları da dahil olmak üzere temel hakların, adalet idaresinin bağımsızlığının ve bütünlüğünün ve hukukun üstünlüğünün korunması amacıyla özgür ve bağımsız bir hukuk mesleğinin sürdürülmesini sağlama çağrısında bulunmaktadır.

9. Avrupa Birliği ve Üye Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri ve bir bütün olarak uluslararası toplum, Afganistan'daki fiili makamlarla olan ilişkilerini kullanarak Afgan avukatlara, fiili makamların uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak avukatların sahip olduğu tüm hak ve korumaların tanınması için baskı yapmaya çağırılmaktadır.

9. Avrupa Birliği ve Üye Devletleri ile Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere tüm uluslararası toplum, Afganistan'da risk altında olan ve uluslararası koruma talep eden Afgan avukatlara sığınma hakkı tanımaya davet edilmektedir.

10. Uluslararası topluma, Afganistan'da kalan risk altındaki avukatların ülkeyi güvenli bir şekilde terk edebilmelerini sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alma çağrısında bulunmaktadır.³⁹

Özellikle:

- Afganistan'da kalan veya komşu ülkelerde bulunan Afgan avukatlar için tahliye ve yeniden yerleştirme programlarının derhal uygulanması.⁴⁰
- Geri göndermeme ilkesine her zaman saygı gösterilmesini sağlamak.

³⁹Bkz. röportaj: *Taliban'dan Kaçan Bir Kadın Hakları Savunucusu Afganistan'ın Kaybının Yasını Tutuyor, Ülkenin Avukatlarını Kurtarmak İçin Harekete Geçilmesini İstiyor (Jurist, 12 Mayıs 2022) (Afgan avukatın savunmasından alıntı: "Afganistan'daki avukatlar tehdit altında ve hayatları yakın tehlike altında. Afganistan'ı terk etmelerine yardım edin.")*, <https://www.jurist.org/features/2022/05/12/interview-after-fleeing-the-taliban-a-womens-rights-defender-mourns-the-loss-of-afghanistan-urges-action-to-save-the-countrys-lawyers/>; Letter to ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'dan ABA Başkanı Reginald M. Turner'a (Amerikan Barolar Birliği, 23 Eylül 2021) (ABD hükümetini risk altındaki Afgan vatandaşlarını tahliye etmeye devam etmeye ve başta kadınlar olmak üzere Afgan avukat ve hakimlere öncelik vermeye çağırıyor), https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/government_affairs_office/aba-presidential-letter-re-afghan-judges-9-22-21.pdf.

⁴⁰Bkz. röportaj: *Taliban'dan Kaçan Bir Kadın Hakları Savunucusu Afganistan'ın Kaybının Yasını Tutuyor, Ülkenin Avukatlarını Kurtarmak İçin Harekete Geçilmesini İstiyor (Jurist, 12 Mayıs 2022) (Afgan avukatın savunmasından alıntı: "[A]fganistan'dan çıkmayı başaran avukatlar genellikle çok uzun süre mülteci kamplarında çürümeye terk ediliyor ve bu da herkesin ruh sağlığı için bir tehdit oluşturuyor. Bu mülteci kamplarında çıkmalarına ve hedef ülkelere gitmelerine yardımcı olun.")*, <https://www.jurist.org/features/2022/05/12/interview-after-fleeing-the-taliban-a-womens-rights-defender-mourns-the-loss-of-afghanistan-urges-action-to-save-the-countrys-lawyers/>.

- İhtiyaç sahibi Afgan avukatların uluslararası korumaya yasal ve güvenli bir şekilde erişebilmeleri için insani yardım vizesi sağlamak.
- Tüm Devletlerin Afgan vatandaşlarının sınır dışı edilmelerini ve Afganistan'a ya da üçüncü ülkelere geri gönderilmelerini askıya almalarını sağlamak.
- Tüm Devletlerin, özellikle Devletlerin sınır bölgelerinde ve kendi topraklarındaki geri gönderme merkezlerinde Afgan vatandaşlarına yönelik kötü muamele iddialarını kapsamlı bir şekilde soruşturmasını sağlamak.
- Afganların buldukları ülke topraklarından üçüncü Devletlere "geri itilmelerini" – özellikle de söz konusu üçüncü Devlet Afganları Afganistan'a iade ettiği koşullarda durdurmak

11. Devletler ve daha genel anlamda uluslararası toplum, Afgan avukatların Afganistan'daki uzmanlaşmış hukuki eğitim ve tecrübelerini yeni işlerinde mümkün olan en iyi şekilde kullanabilmelerini sağlayacak yeniden yerleştirme politika ve programlarını tasarlamaya ve uygulamaya davet edilmektedir.⁴¹

⁴¹Bkz. röportaj: *Taliban'dan Kaçan Bir Kadın Hakları Savunucusu Afganistan'ın Kaybının Yasını Tutuyor, Ülkenin Avukatlarını Kurtarmak İçin Harekete Geçilmesini İstiyor (Jurist, 12 Mayıs 2022) (Afgan avukatın savunmasından alıntı: "Varış ülkelerine ulaşan avukatlar çoğu zaman kendilerini işsiz buluyor ve bu nedenle kendilerine ve ailelerine bakamıyorlar. . . . İş bulmalarına yardımcı olun.")*,

<https://www.jurist.org/features/2022/05/12/interview-after-fleeing-the-taliban-a-womens-rights-defender-mourns-the-loss-of-afghanistan-urges-action-to-save-the-countrys-lawyers/>.

Bazı barolar ve diğer kuruluşlar halihazırda Afgan hukukçulara bu tür bazı destekler sağlamaktadır. Bkz. örneğin, ABA projesi Afgan hukukçuların Amerika Birleşik Devletleri'nde yer edinmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (ABA Journal, 23 Ağustos 2022) (Afgan Yeniden Yerleşim Projesi Görev Gücü'nün pilot projesini, Afgan hukukçuların Amerika Birleşik Devletleri'nde hukuk/adalet sektörü ortamında uygun bir iş bulmalarına yardımcı olmak için tasarlanmış bir Amerikan Barolar Birliği programını, diğerlerinin yanı sıra, ikinci dil olarak İngilizce eğitimi, hukuk fakültesine devam etmek ve lisans sınavına hazırlık kursları için burslar, istihdam danışmanlığı ve yerleştirme hizmetleri ve diğer benzer destekleri sağlayarak açıklamaktadır), <https://www.abajournal.com/web/article/aba-project-aims-to-provide-afghan-legal-professionals-with-tuition-and-expenses-for-llm-programs>.

Ancak, baroların ve benzer kuruluşların sınırlı pro bono kaynakları göz önüne alındığında, bu tür hizmetlere olan talep mevcut arzı çok aşmaktadır. Etkili olabilmesi için devletlerin Afgan hukukçulara yönelik bu desteği bir devlet önceliği haline getirmesi gerekmektedir. Bkz. örneğin, Baş Yargıç Janet DiFiore'nin Mesajı (New York Eyalet Mahkemeleri, 28 Mart 2022) (New York eyalet mahkemelerinin, Afgan hukukçuları 12 aylık bir süre için New York eyalet mahkemelerinde tam zamanlı, ücretli "analist" pozisyonlarına yerleştiren "Mülteciler için Kariyer Fırsatları için Yargıçlar" ("J-Corp") başlıklı yenilikçi yeni bir program kurduğunu duyurmaktadır), <https://www.nycourts.gov/whatsnew/pdf/Mar28-CJ-Message2022.pdf>; Bir Avukat Taliban'dan Kaçtı ve New York'un J-COR Programında Destek Buldu (New York Eyalet Barosu, 23 Aralık 2022), <https://nysba.org/attorney-flees-the-taliban-and-finds-support-in-new-yorks-j-cor-program/>; Afganistan'ın Kadın Yargıçlarının ve Diğer Savunmasız Adalet Sistemi Mültecilerinin Yeniden Yerleştirilmesine Destek Kararı (ABD Başyargıçlar Konferansı, 3 Kasım 2021) (tüm ABD eyalet mahkeme sistemlerini "ülkelerinin adalet sisteminde çalışmış Afgan mülteciler için [mahkemelerde] istihdam fırsatlarını belirlemek için mümkün olan yerlerde Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı ile işbirliği yapmaya ve yakın çalışmaya" ve "Ulusal Eyalet Mahkemeleri Merkezi'ni Amerika Birleşik Devletleri'nin yeniden yerleştirme çabalarını kolaylaştırmak için bir Afgan Adalet Sektörü Takas Odası oluşturmaya" teşvik etmeye çalışmaktadır. Afgan kadın hakimler ve adalet sistemi mültecileri"), https://ccj.ncsc.org/data/assets/pdf_file/0021/70446/CCJ-Resolution-1-Afghani-Women-Judges.pdf

12. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar - özellikle BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Afganistan'da insan haklarının durumuna ilişkin BM Özel Raportörü, hakimlerin ve avukatların bağımsızlığına ilişkin BM Özel Raportörü, insan hakları savunucularının durumuna ilişkin BM Özel Raportörü, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete ilişkin BM Özel Raportörü, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığa ilişkin BM Çalışma Grubu ve Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet Özel Raportörü, BM Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık Çalışma Grubu ve BM Genel Sekreteri'nin Afganistan ve Bölgesel Sorunlar Kişisel Elçisi - Afgan avukatların durumuna iki kat daha fazla odaklanmaya ve Afganistan'daki fiili otoritelere BM Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler ve yürürlükteki tüm yasal standartlara uymaları için baskı yapmaya çağrılmaktadır.

13.Devletler ve daha genel olarak, AIBA'nın kardeş baroları⁴² ve dünyadaki hukuk dernekleri de dahil olmak üzere uluslararası toplum, Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin sürgündeki faaliyetleri⁴³ de dahil olmak üzere varlığını sürdürmesini desteklemek için yaratıcı, ön açıcı önlemler tasarlamaya ve uygulamaya teşvik edilmektedir.

14. Dünyanın dört bir yanındaki barolar ve hukuk dernekleri, Afgan avukatların durumunu yakından izlemeye ve raporlamaya ve nerede olurlarsa olsunlar ihtiyaç sahiplerine destek olmak için mümkün olan tüm adımları atmaya çağrılmaktadır.

15. Gazeteciler ve uluslararası medya, Afgan avukatların durumunu araştırmaya ve haberleştirmeye, Afganistan'daki fiili otoriteler üzerinde baskı oluşturmaya ve dünya kamuoyunun dikkatini Afgan avukatların oynadığı hayati role ve şu anda karşı karşıya oldukları ciddi risklere odaklamaya teşvik edilmektedir.

⁴²Örneğin, Brüksel Barosu sürgündeki AIBA'ya yardım teklif ediyor

⁴³*New York Şehri Barolar Birliği'nin Afganistan Bağımsız Barolar Birliği'nin Taliban Tarafından Ele Geçirilmesine İlişkin Açıklaması (New York Şehri Barolar Birliği, 6 Mayıs 2022), n.30 ve ilgili metin (ve burada atıfta bulunulan kaynaklar), <https://www.nycbar.org/member-and-career-services/committees/reports-listing/reports/detail/taliban-takeover-of-afghanistan-independent-bar-association>; Practicing Law under the Taliban's Afghanistan (Afghanistan Independent Bar Association ("AIBA"), 2022) (AIBA Başkanı Ruhullah Qarizada'nın "faaliyetlerin sürdürülmesi, AIBA'nın bağımsızlığının korunması ve hayatları tehdit altında olan üyelerin desteklenmesi amacıyla yakın gelecekte AIBA'nın sürgünde kurulması" planlarına atıfta bulunarak yaptığı destek çağrısı),[https://www.nzbar.org.nz/sites/default/files/uploaded-content/website-content/afghanistan - some good news and an appeal by the president of the afghanistan independent bar association.pdf](https://www.nzbar.org.nz/sites/default/files/uploaded-content/website-content/afghanistan_-_some_good_news_and_an_appeal_by_the_president_of_the_afghanistan_independent_bar_association.pdf).*